

5- معماری جهان مسیحیت

ب: سایر آثار هنر و معماری بیزانسی (دنبالهٔ مبحث ایاصوفیه)

لادن اعتضادی

دانشکدهٔ معماری و شهرسازی

دانشگاه شهید بهشتی

1398-99

ب- معماری و هنر بیزانس

www.tarikhmemari.ir

کنستانتین یکم (۲۷۴-۳۳۷ میلادی)، نخستین امپراتور روم است که مسیحیت را پذیرفت و آن را دین رسمی کشور روم اعلام کرد و کلیسا را با حکومت پیوند داد. وی پس از اینکه بر دشمنانش پیروز شد، در سال ۳۳۰ پایتخت خود را به آبادی بیزانتیوم (قسطنطنیه) که در حاشیه تنگه بسفر قرار دارد انتقال داد و آن را گسترش داد؛ ساختمان‌های زیادی در آن ساخت و آن را پایتخت اصلی خود اعلام کرد. [۱]

نقشه امپراتوری روم شرقی و غربی

یاد آوری مباحث معماری جهان مسیحی

الف: صدر مسیحیت و معماری آن: (نخستین ابنیه در قرون اولیه)

ب: بیزانس، هنر و معماری هزار ساله: (ایاصوفیه و سایر آثار)

ج: اعتلای معماری عالم مسیحیت در قرون وسطا:

A- کلیساهای بزرگ دیرها

B- کلیساهای اعظم شهرها (کاتدرال = کلیسای جامع)

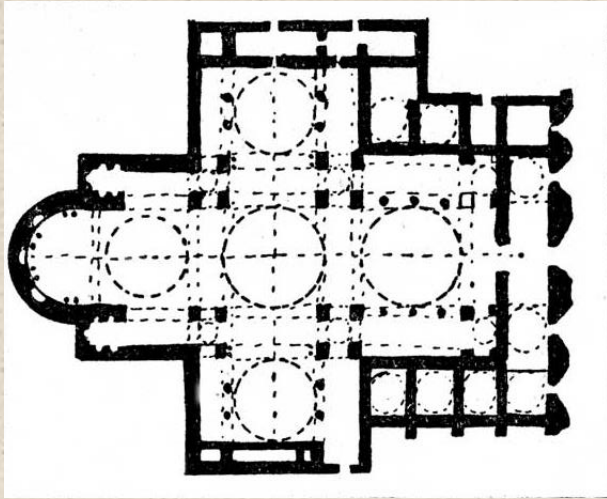
د: رُنسانس و سه دورهٔ احیای فرهنگ کلاسیک در جهان مسیحی

ه: باروک، معماری قدرت و سلطه / خلاقیتها در فرم و فضا

ارتباط دریایی فعال بین قسطنطنیه با ونیز و راونا پیوند روم شرقی و غربی

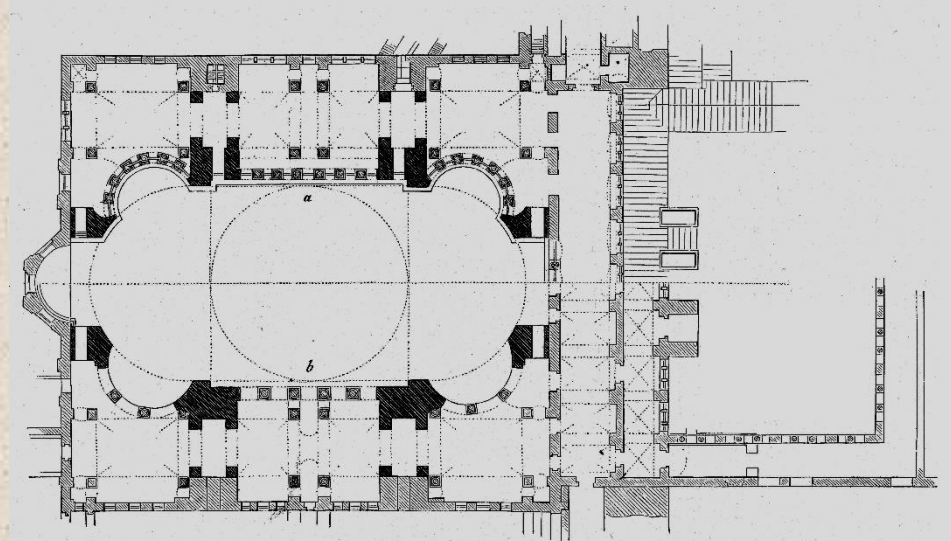

گستره هنر و معماری هزار ساله بیزانس از قسطنطنیه تا مرزهای روم غربی چون راونا و ونیز

راست:
ایاصوفیه، قسطنطنیه

چپ:
سن مارکو، ونیز

تکرار الگوی ایاصوفیه در ونیز ←

• کلیسای سنت مارکو در ونیز از کلیسای آپوستل مقدس و
• کلیسای ایا صوفیه در استانبول، الگو برداری شده است. نقشه
• ساختمان به شکل یک صلیب یونانی است که در قسمت تلاقی
• صلیب یک گنبد و بر روی هر یک از چهار بازوی صلیب
• یک گنبد دیگر وجود دارد. هر بازو دارای یک راهروی
• مرکزی و دو راهروی فرعی است. هشتی ورودی کلیسا هم
• در پایانه غربی ساختمان قرار دارد. نمای غربی ساختمان که
• با هنر معماری بیزانسی، رومانسک و گوتیک آراسته شده است
• از دو ردیف پنج‌تایی قوس‌های فرو رفته و برآمده تشکیل شده
• که توسط چند ستون با سرستون‌های حکاکی شده در قرون
• دوازده و سیزده میلادی، ثابت نگه داشته شده‌اند. کلاهک‌های

• نوک تیز و سردرهای مثلثی روی قوس‌ها و سایر تزئینات موجود در قسمت بالای نما، ضمام
• گوتیکی است که در قرون چهارده و پانزده به نما اضافه شده‌اند.

• جزئیات مجذوب کننده‌ی فراوانی در نمای ساختمان وجود دارد که آن را مدیون تلفیق زیبای آثار
• هنری صدرمسیحیت و قرون وسطی هستیم. یکی از بخش‌های مهم این طراحی‌ها شامل
• قدیمی‌ترین موزائیک نمای ساختمان (۱۲۷۰ - ۱۲۶۰) است که در بالای شمالی‌ترین درب در
• نمای غربی ساختمان قرار دارد. موضوع این معرق کاری «تشییع کالبد سنت مارکو» و
• قدیمی‌ترین طرح شناخته شده از کلیسای سنت مارکو است.

موزاییک‌های نمای غربی

تزیینات نمای جنوبی که همزمان با نمای غربی متعلق به قرون 14 و 15 هستند (رنسانس)

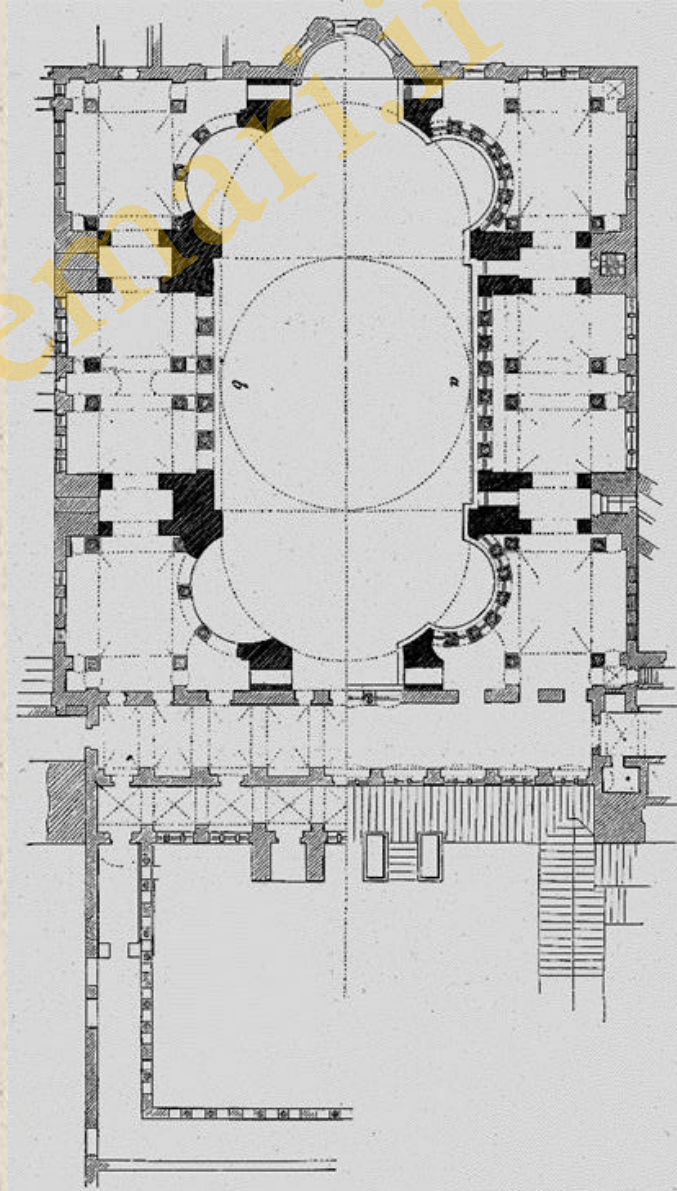
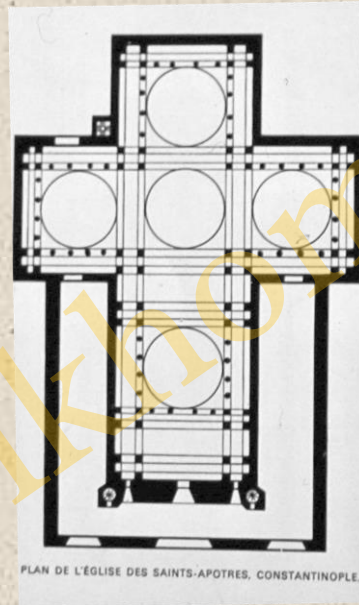
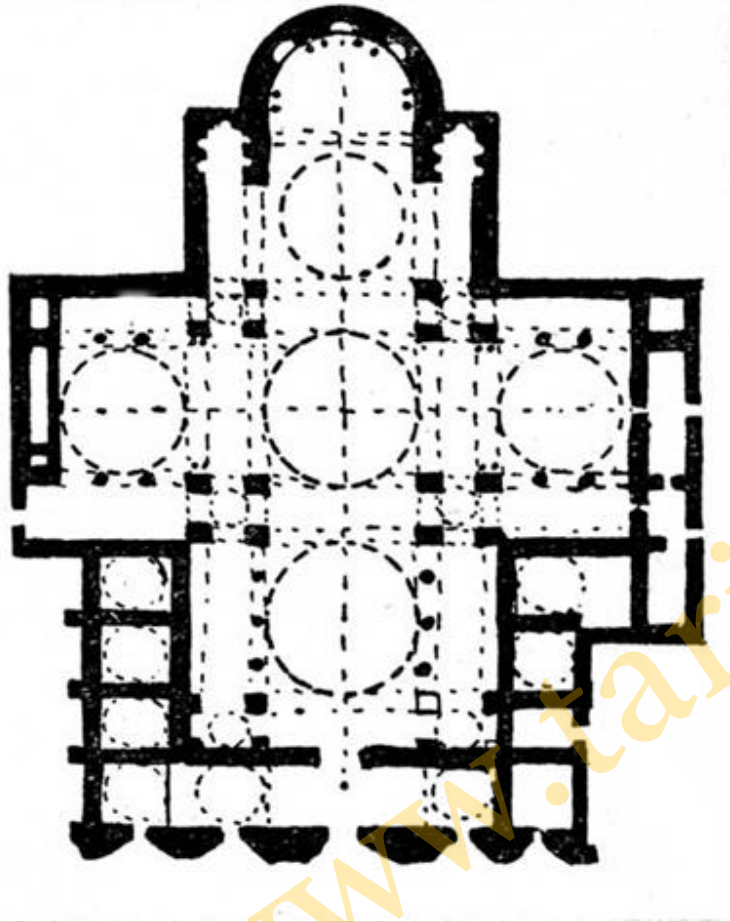

موزاییک‌ها در نمای سن مارک ونیز

مقایسه طرح ترکیبی محوری- مرکز گرا

از راست: ایاصوفیه، فسطاطیه. سن آپوترس، قسطنطنیه. سن مارکو، ونیز.

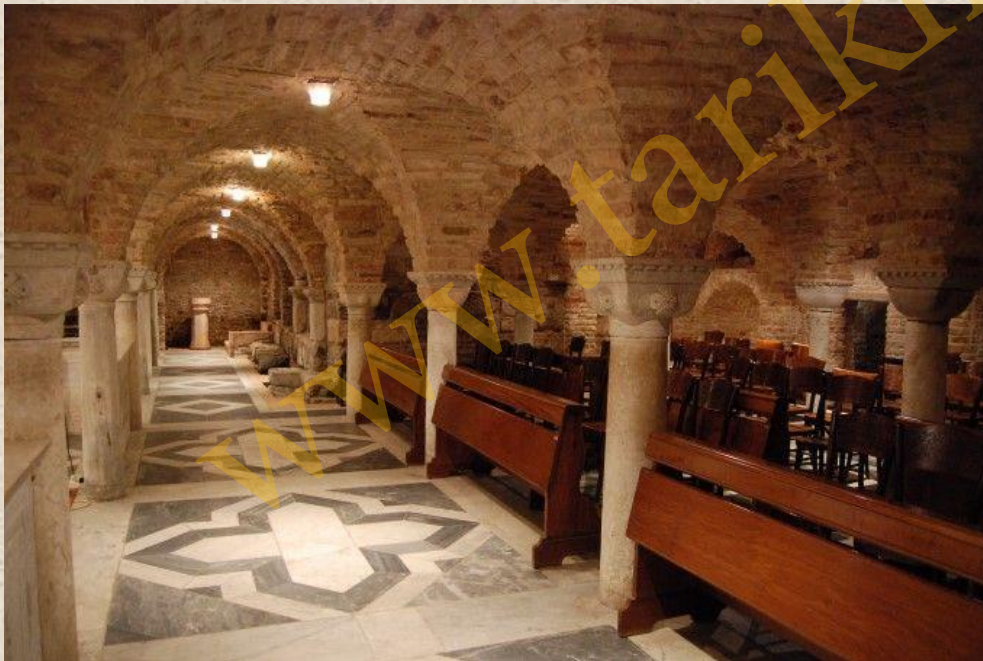
نقش حضور گنبد و فضای گنبدخانه به عنوان مرکز کلیسا، اما ترکیب با طرح محوری، صورتی جدید و بنیاد طرح کلیسا در بیزانس است.

تعدد گنبدها در سن مارکو، ونیز

زیر زمین سن مارکو

ردیف سه گنبدخانه در طول کلیسا،
سرسرای اصلی را با گنبدها و
پاندانتوها و طاق‌ها نیمدایره شکل
می‌دهند که همه با تزئینات موزائیک
طلایی، جلوه شکوهمندی دارند.

نمای اولیه سن مارکو، به سبک رمانسک قرن دهم

نمای متأخر بدون تزئینات

SAINT MARK'S BASILICA

نمای کامل امروزی

تزئینات موزائیک بیزانسی در معماری روم غربی

www.tarikhomemari.ir

تزئینات بیزانس از شرق تا غرب

موزائیک ها در نمای سن مارک ونیز

محراب موزائیک در سن مارکو، ونیز

یک نمونه اولیه موزائیک: کفپوش موزائیک رومی هنگام کاوش باستانشناسی

کفیوش: موزائیک و منبت کاری مرمر در سن مارکو، ونیز

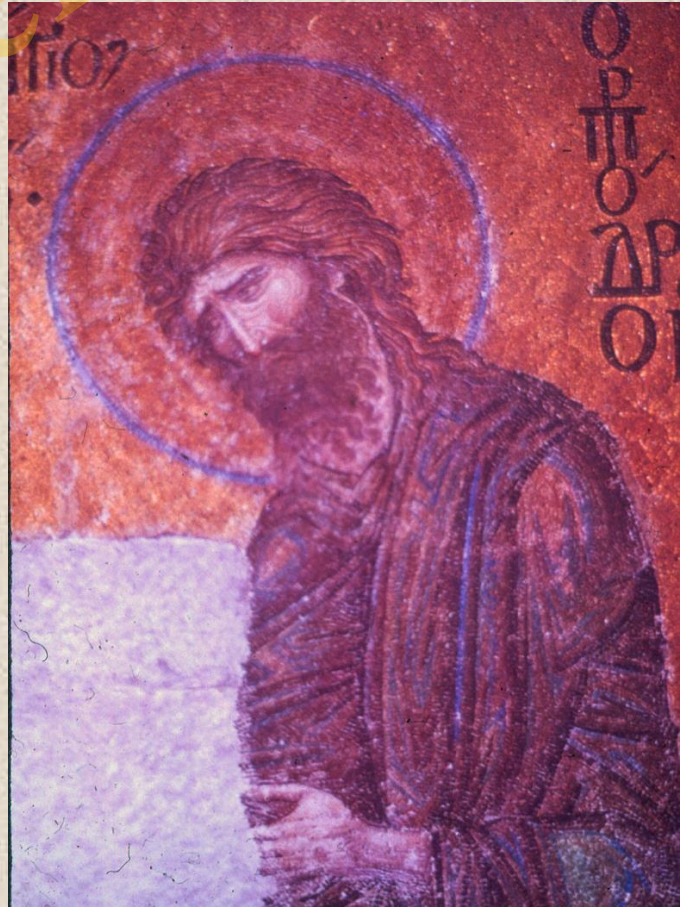

غلبه رنگ طلایی و لاجوردی در موزائیک‌های سن مارکو در ونیز

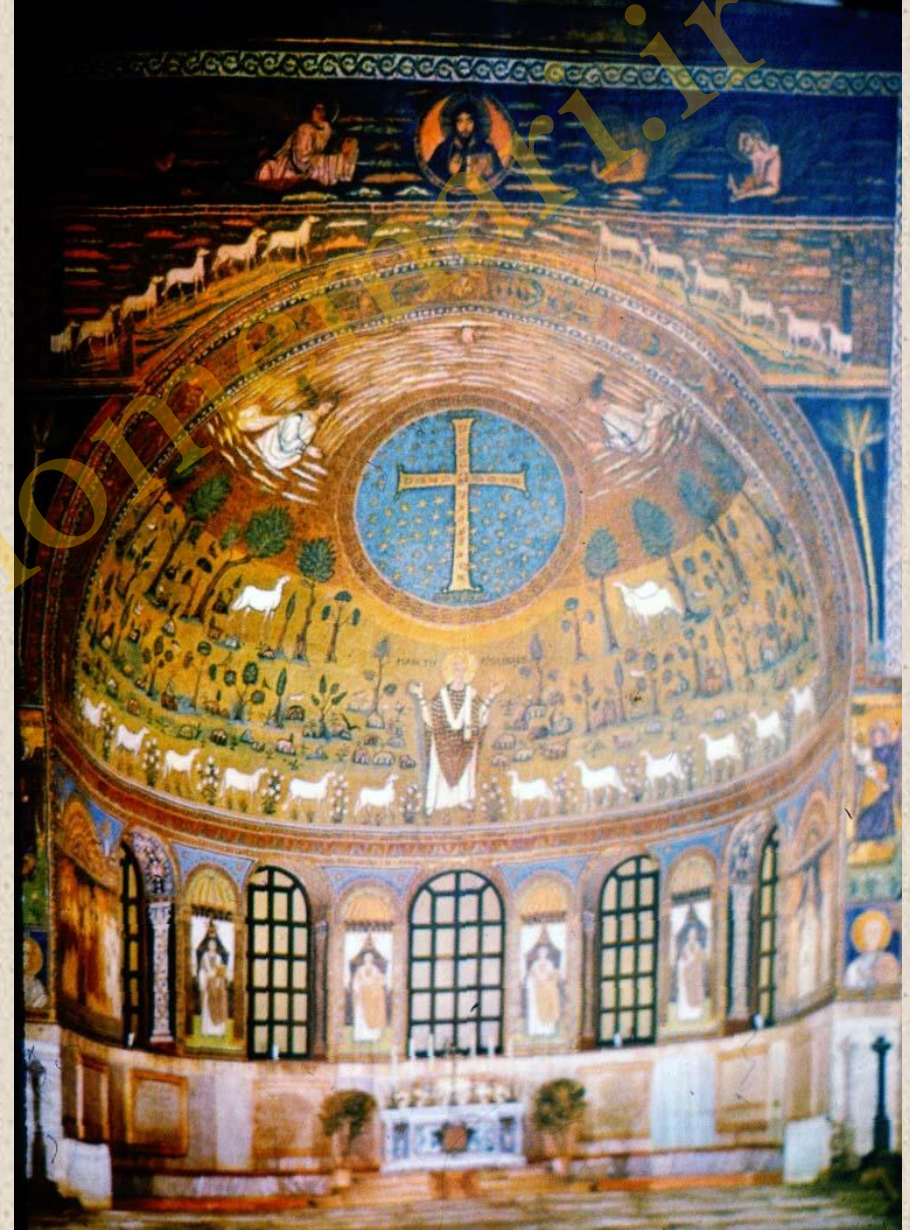

موزائیک بیزانسی

دیوارنگاره موزائیک بیزانسی: ایاصوفیه تاراونا

موزائیک‌های بیزانسی

پایین: در نمای کلیسای رمانسک/ گوتیک در فلورانس

موزائیک در محراب کاتدرال پیزا

کلیساهای متأثر از طرح ایاصوفیه
در روم شرقی

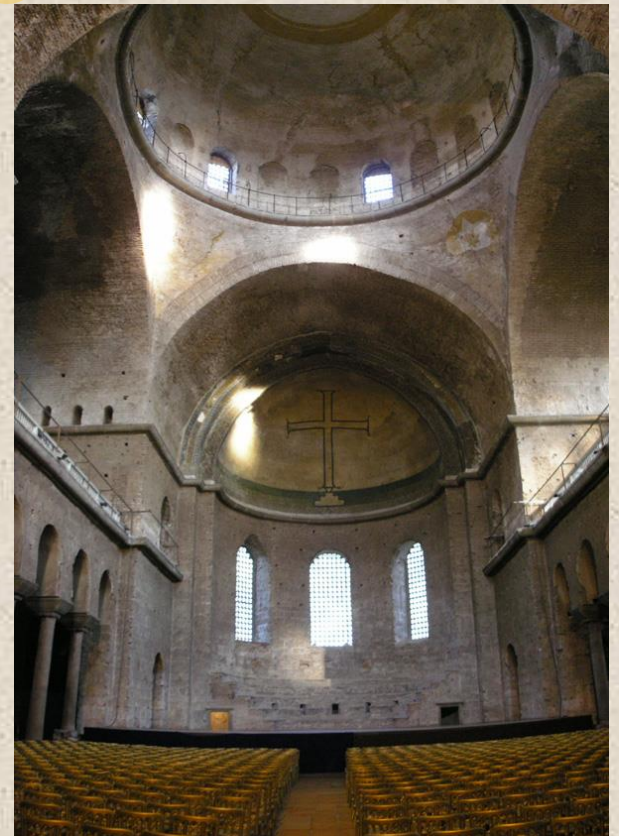
www.tarikhonlineemari.ir

حجم بیرونی سنت ایرنه قسطنطنیه متأثر از الگوی ایا صوفیه

سن ایرنه در قسطنطنیه

تحلیل فرم و فضا (تمرین دانشجویی)

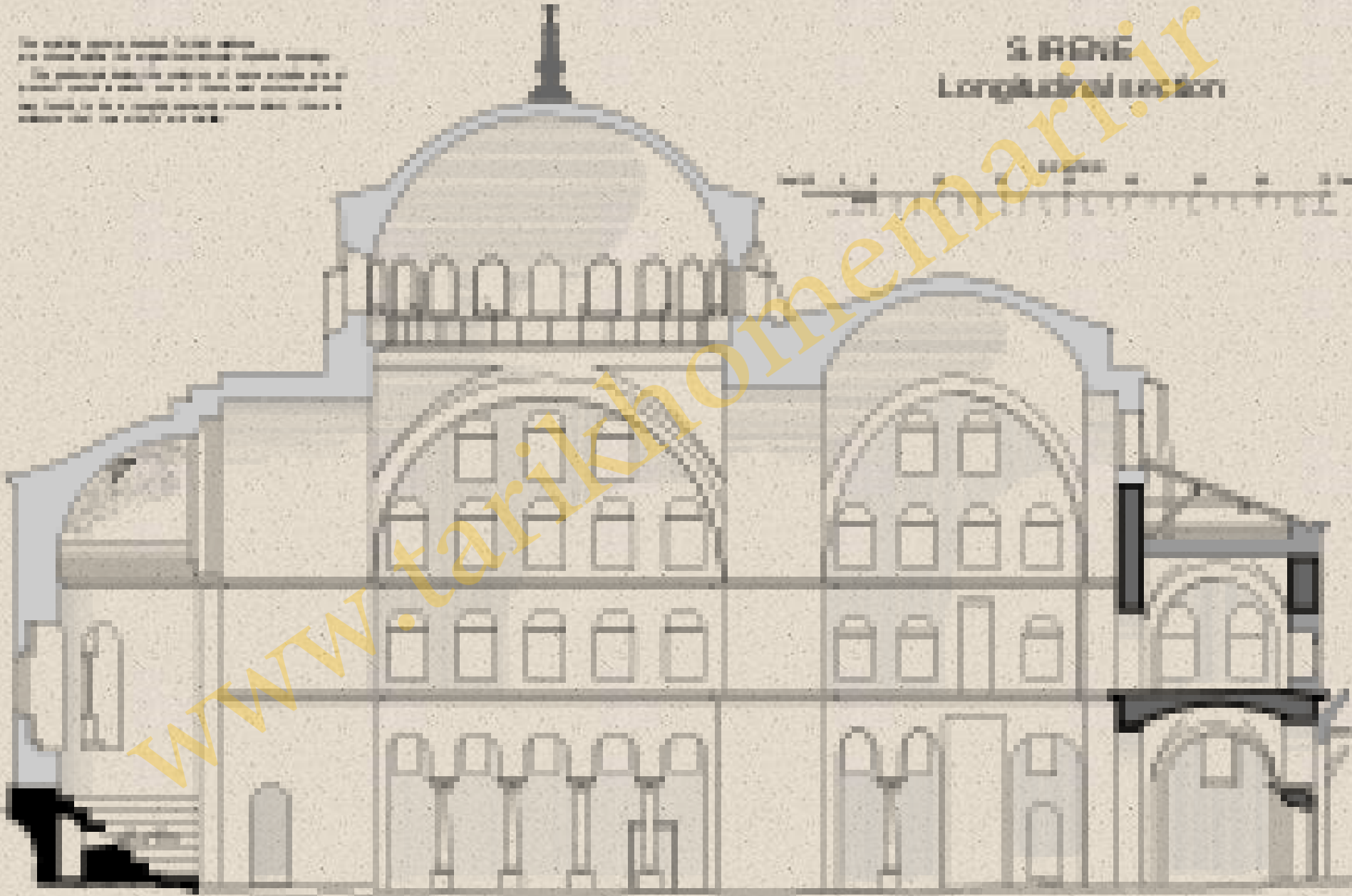
سن ایرنه بیرون و درون ساده است قسطنطنیه

سنت ایرنه مقایسه این مقطع با مقطع ایاصوفیه

The drawing shows a longitudinal section of the Hagia Sophia in Istanbul, Turkey. The drawing is a technical drawing of a building, showing the internal structure and the dome. The drawing is a black and white line drawing. The drawing is a longitudinal section of the building, showing the internal structure and the dome. The drawing is a technical drawing of a building, showing the internal structure and the dome. The drawing is a black and white line drawing.

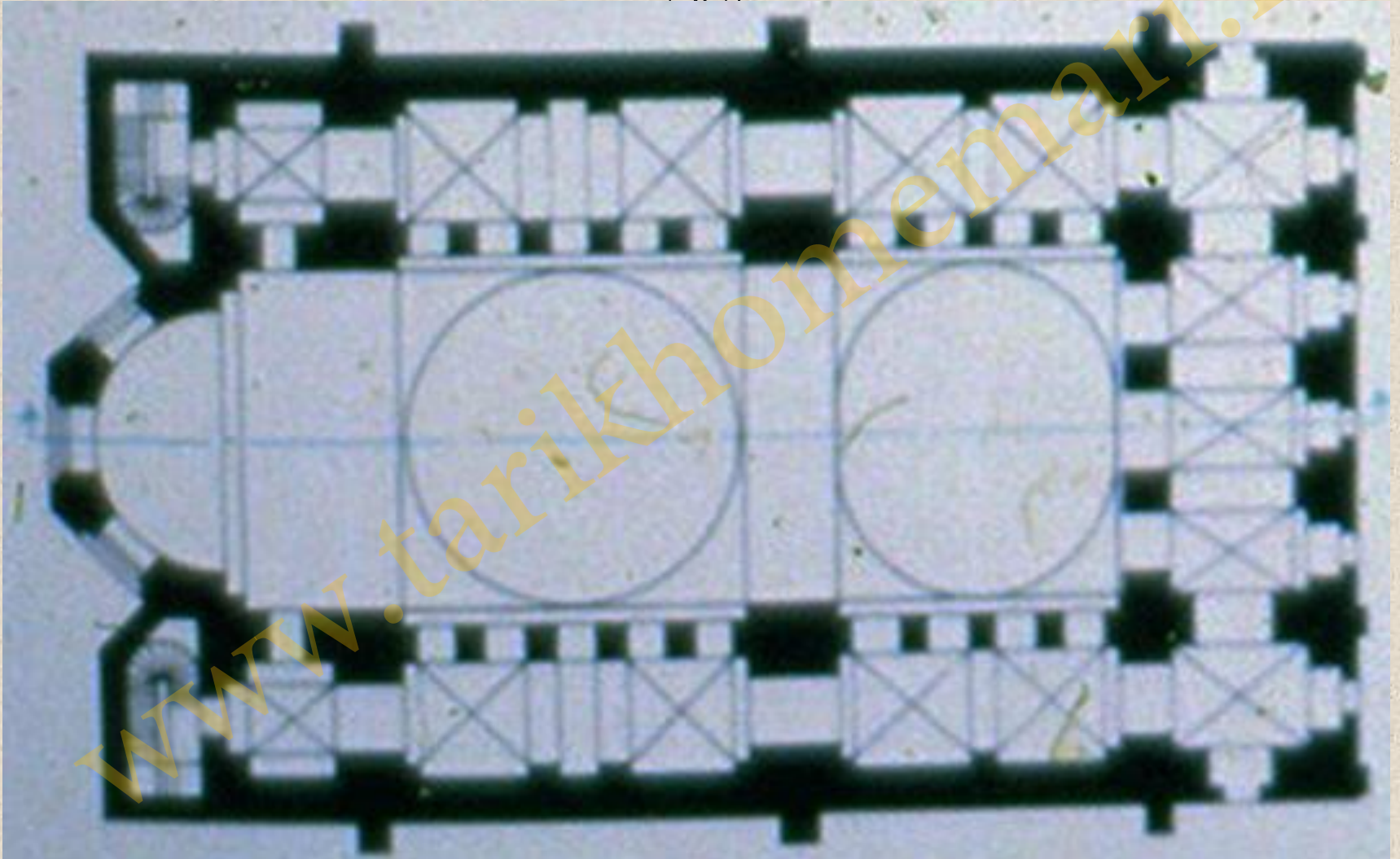
3. IRONE
Longitudinal section

سلسله مراتب در پلان: رواق ورودی یا نارتکس، سرسرای اصلی شامل دو گنبد
خانه و یک مستطیل زیر طاق گهواره‌ای به عنوان پیش فضای محراب مسیح، محراب
مسیح. طرح فرم کشیده بازلیکایی را با فرم‌های مرکز گرا ترکیب کرده و بازویی هم

۱۱۱

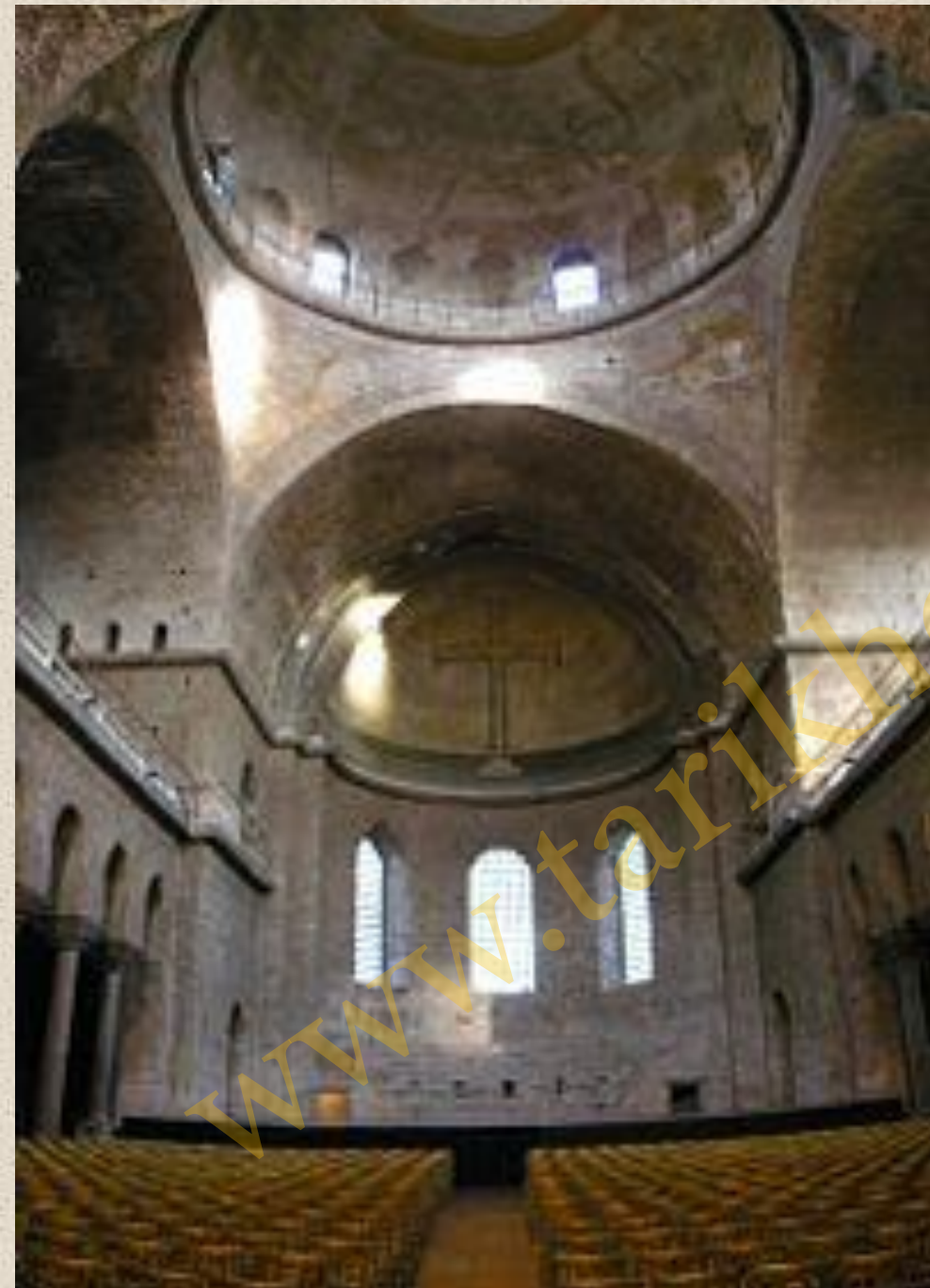
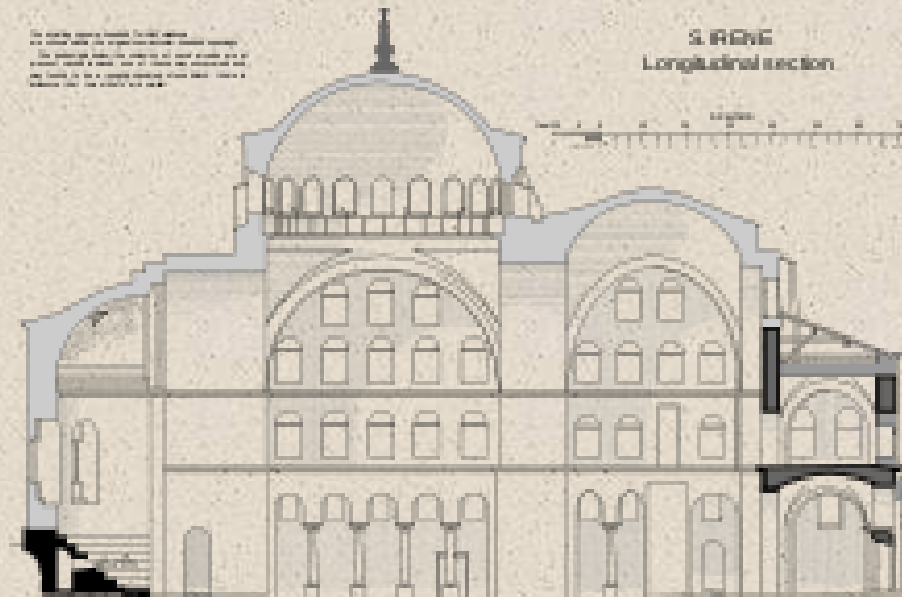
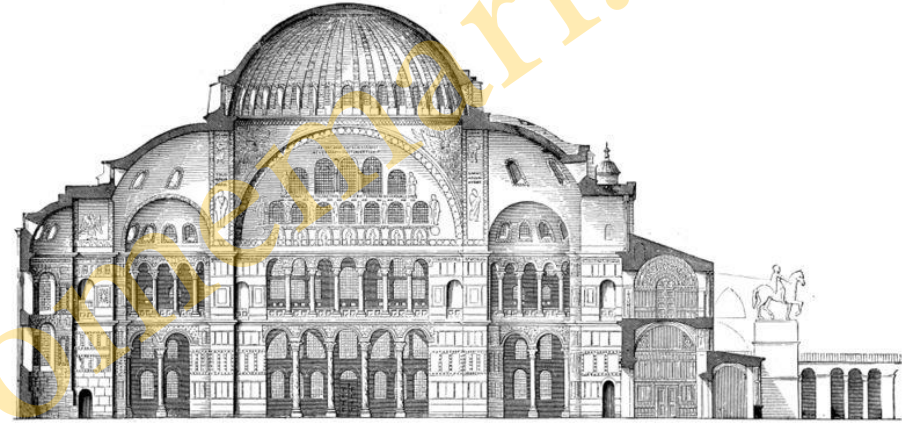

مقایسه پلان با ایاصوفیه انجام شود

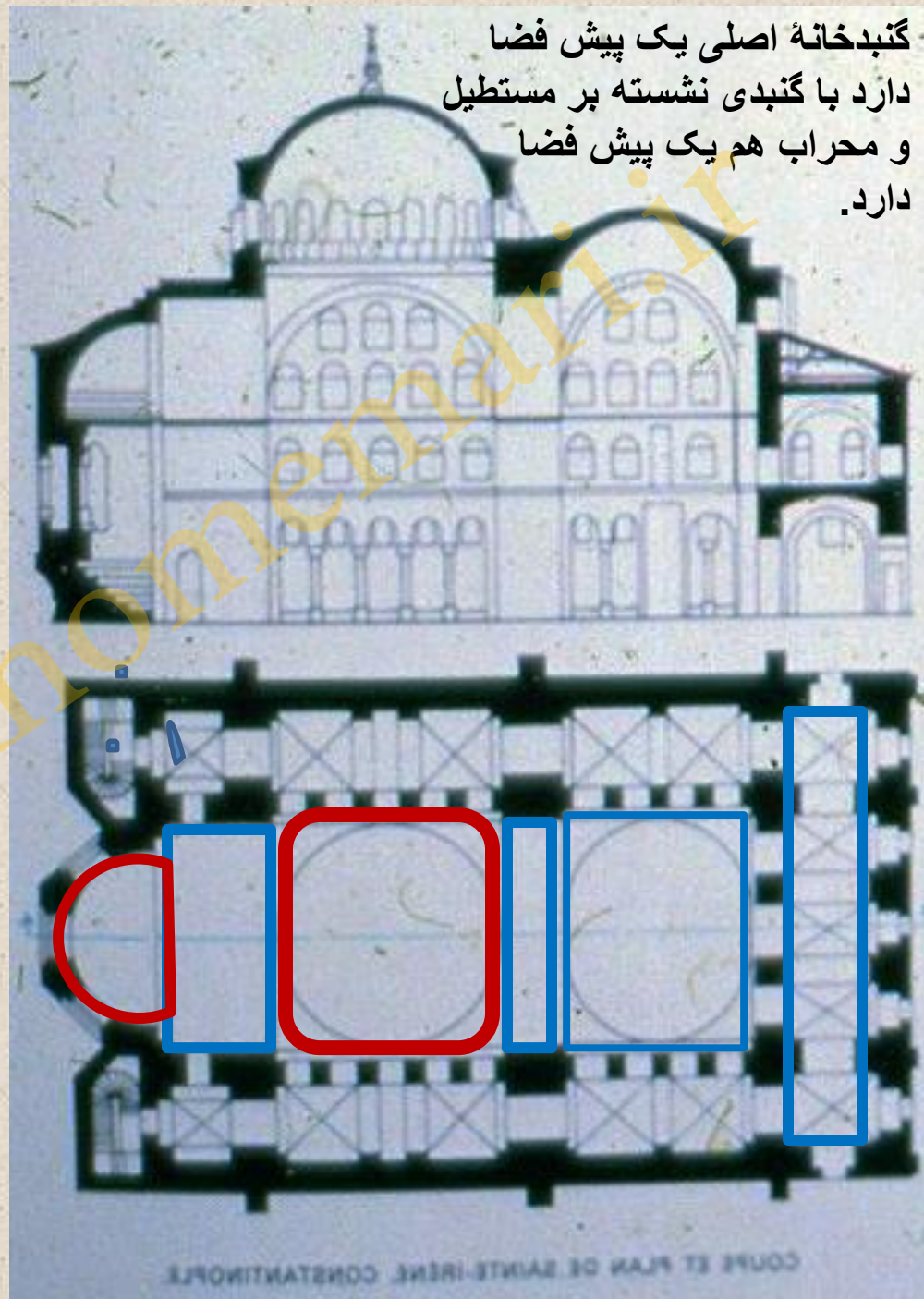
ایاصوفیه و سنت ایرنه

در قسطنطنیه

تحلیل سازه گنبد و محراب

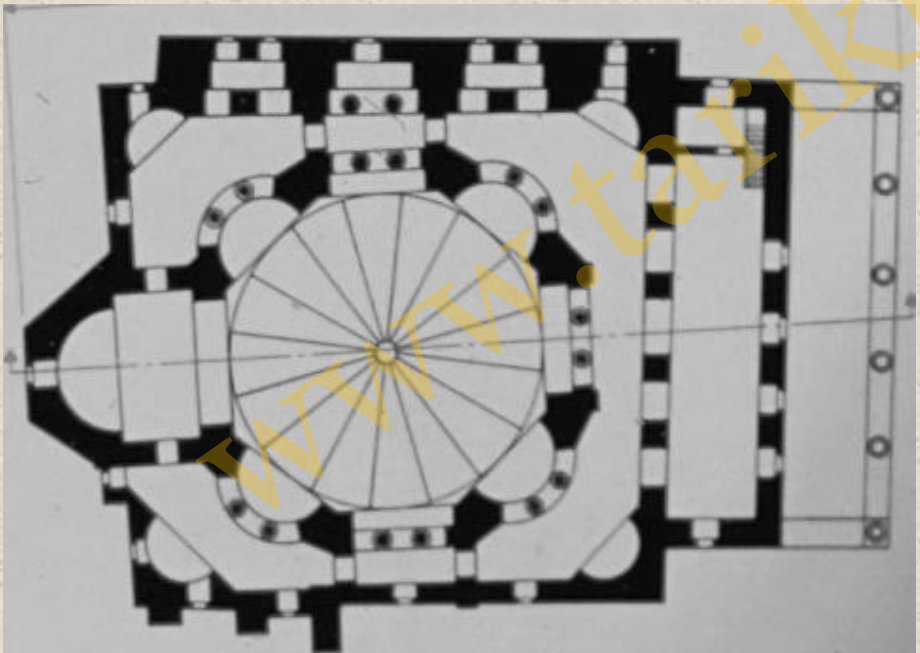
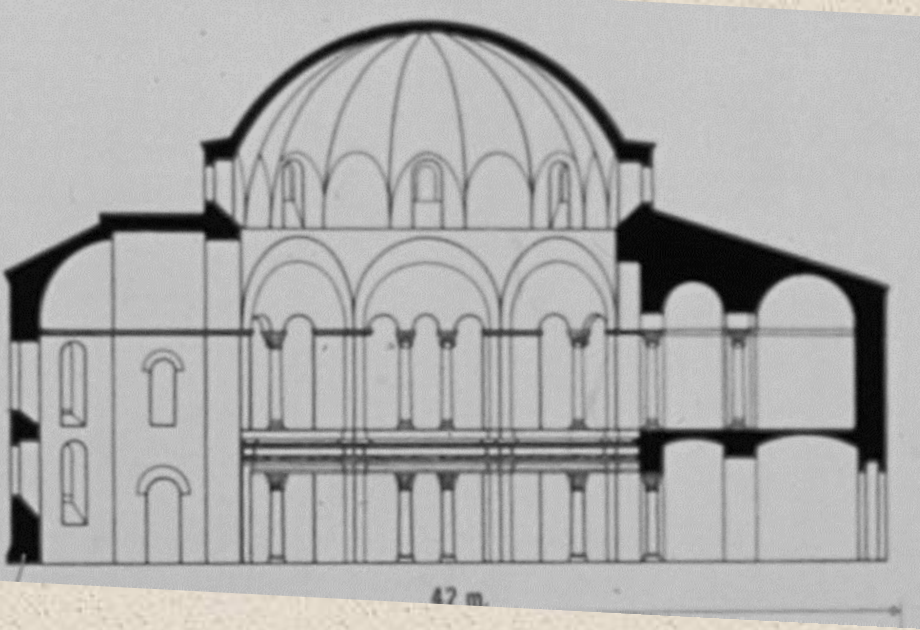
گنبدخانه اصلی یک پیش فضا
دارد با گنبدی نشسته بر مستطیل
و محراب هم یک پیش فضا
دارد.

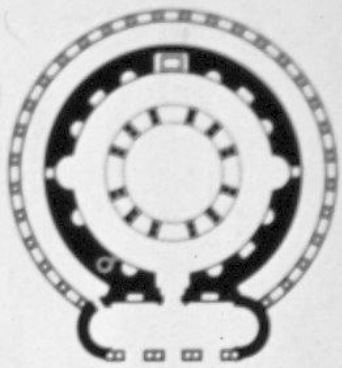
در این مقطع: راست بخشی
از گنبدخانه، چپ محراب مسیح
با کف مدور و پلکانی. وسط
پیش فضای محراب یا مفصل
بین گنبدخانه و محراب

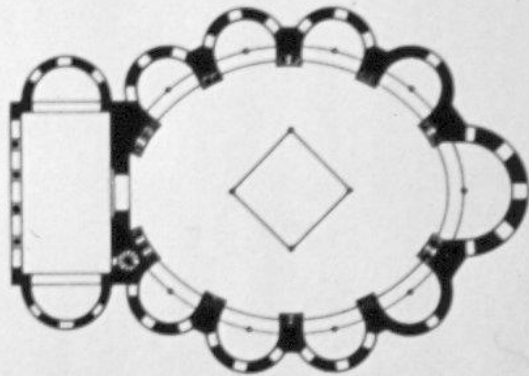
سنت سر جیوس و سنت باکوس

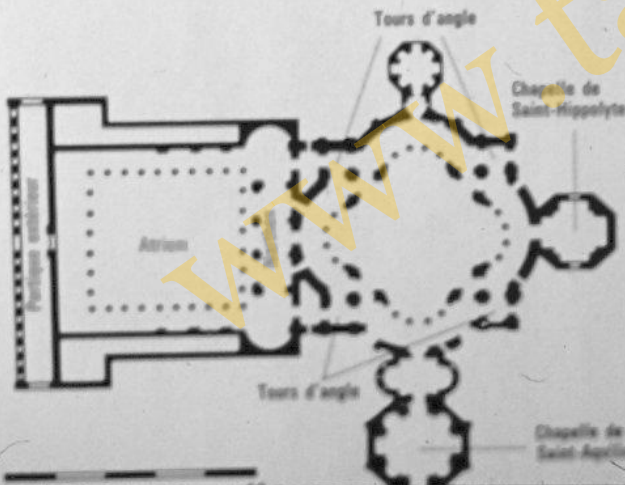
یک کلیسای کوچک در قسطنطنیه برای دو قدیس، فرمی کاملاً مرکزگرا، با یک گنبدخانه و یک محراب و پیش فضای محراب. به کمک دو رواق ورودی سلسله مراتب طولی در کلیت بنا پدید آمده و شکل صلیب یونانی هم به طرز غیرمتقارن قابل درک است

PLAN DE SAINTE-CONSTANCE, A ROME

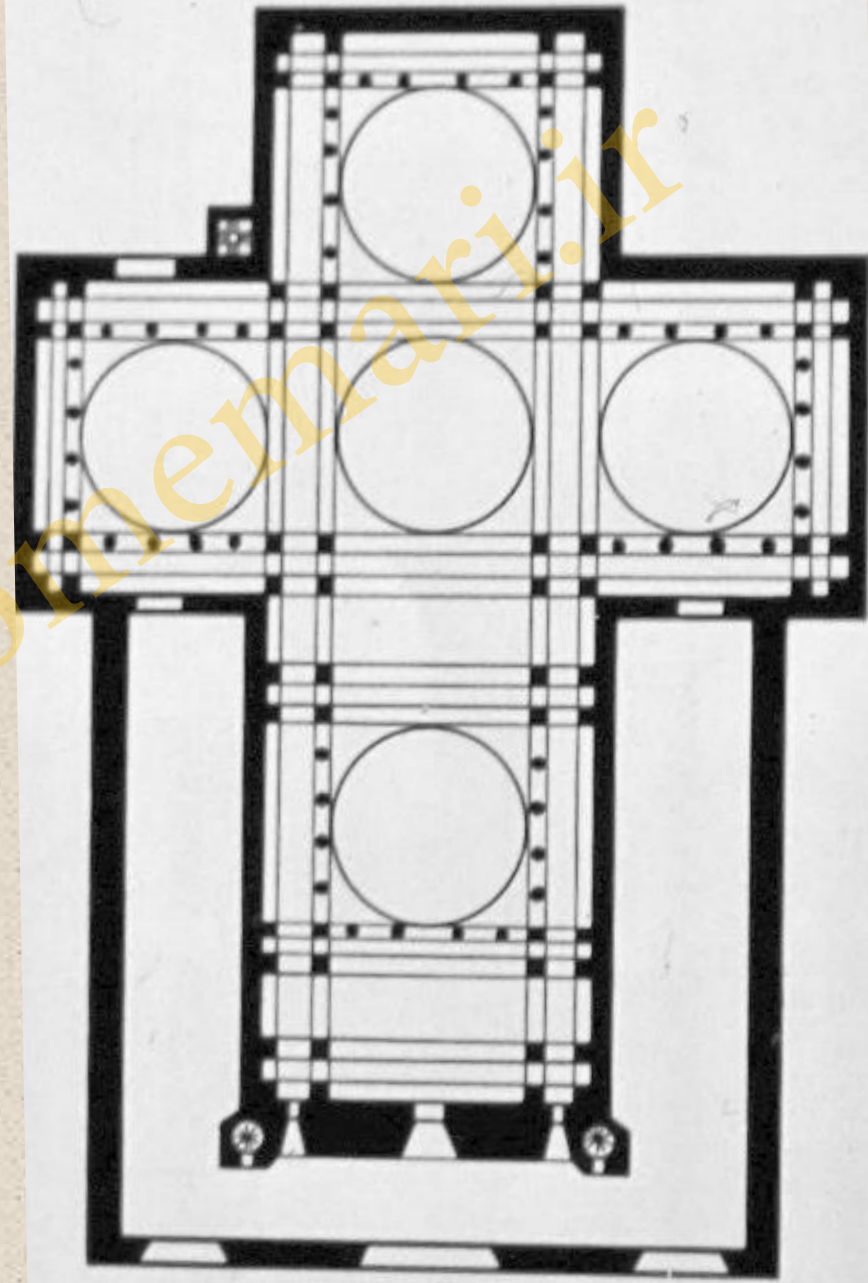
PLAN DE SAINT-GÉRÉON (V. 380), A COLOGNE

گنبد
و طرح
مرکز گرا

از مزارهای
صدر
مسیحیت
تا
کلیساهای
بیزانس:

سن آپوترس
و
روم غربی:
سن لورنتسو میلان
سن گرئون کلن

PLAN DE L'ÉGLISE DES SAINTS-APOTRES, CONSTANTINOPLE.

تعمیدگاه‌ها: بناهای مدور گنبد دار صدر مسیحیت

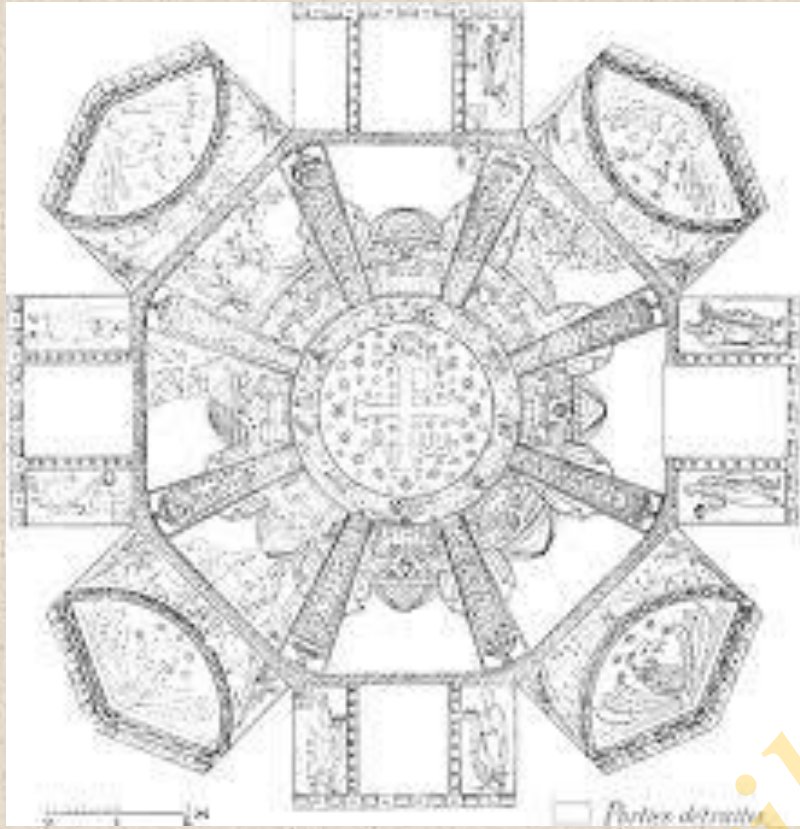
تعمیدگاه نئون در راونا، سادگی بیرون و تزئینات درون

تعمیدگاه نئون

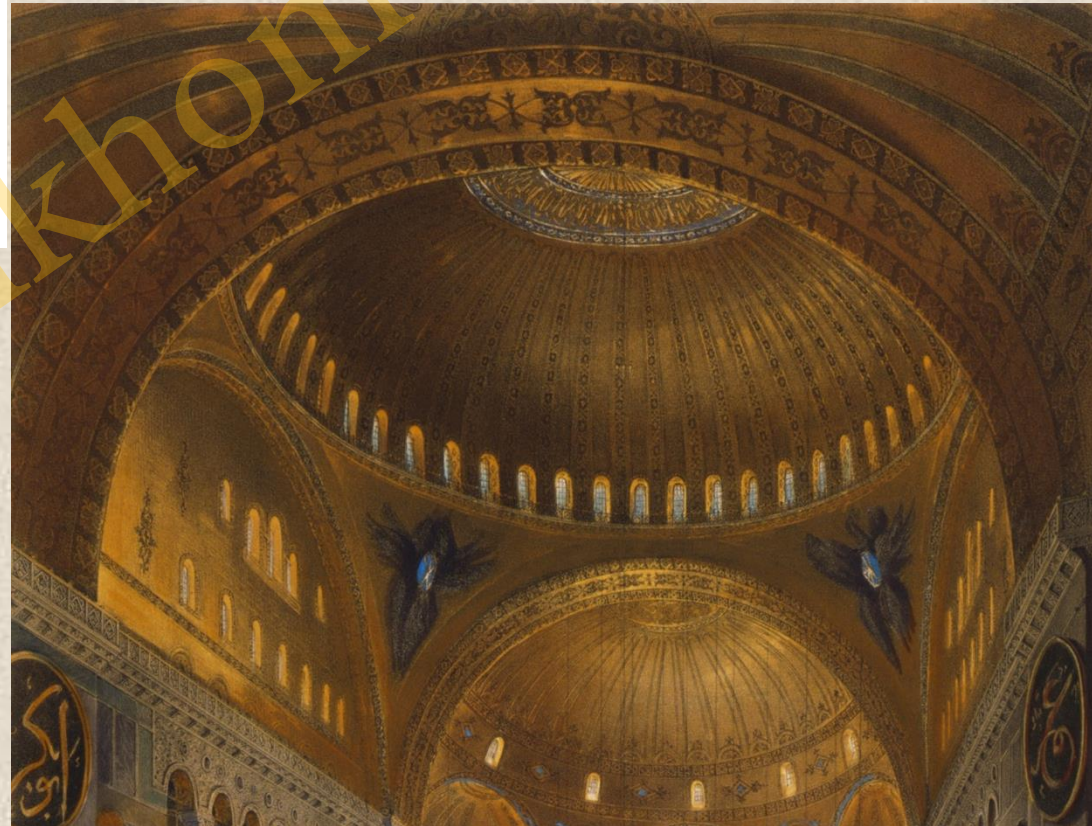
فراوانی تزئینات در داخل بنا

نقشه اولیه گنبد تعمیرگاه نیون و نحوه
قوس زنی هشت ترک بر آن

گنبد و نیم گنبد ساده
اما مطّالی (طلایی و لاجوردی)
ایاصوفیه
در وضعیت بعد از اسلام

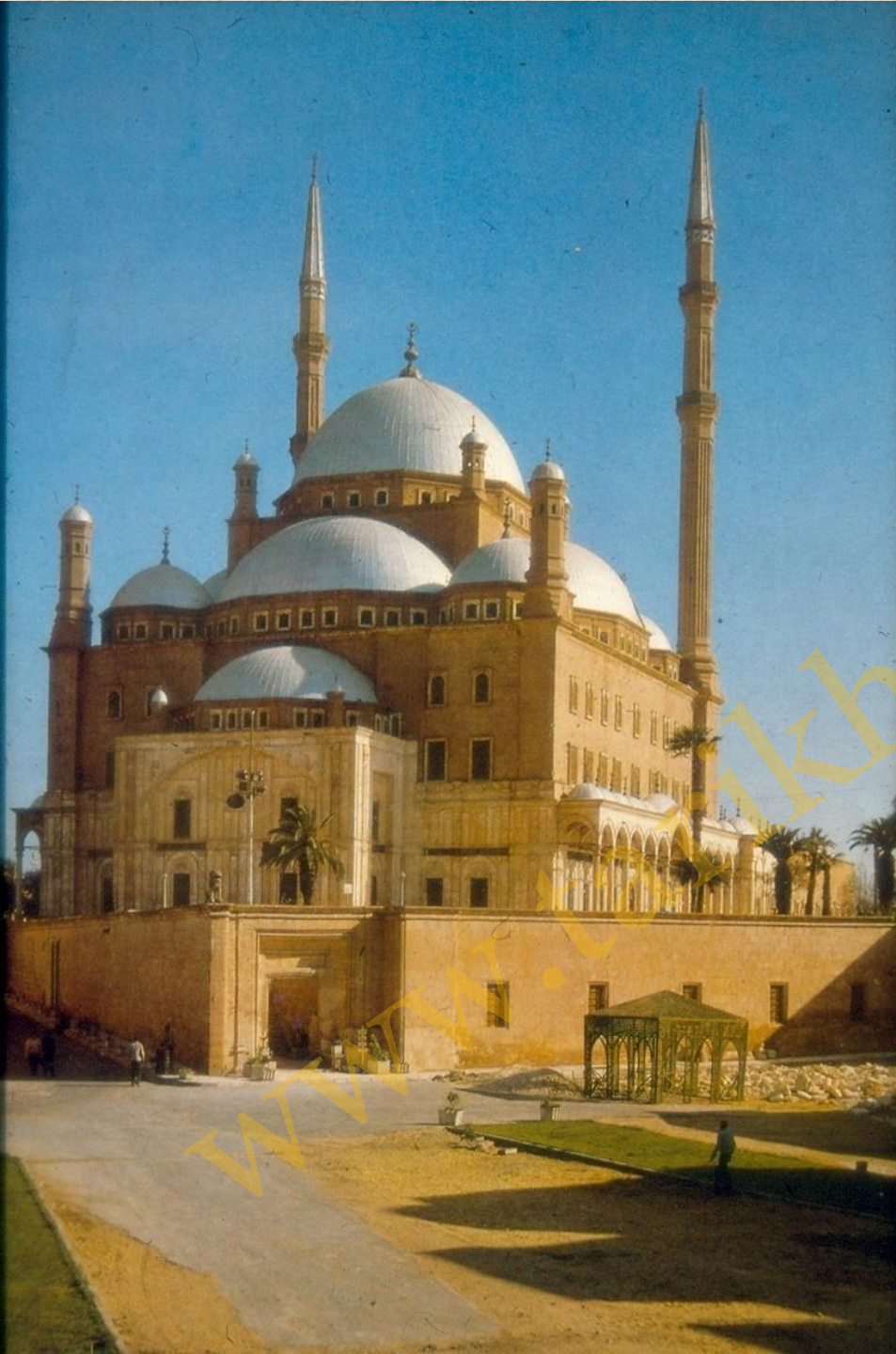

مساجد متأثر از طرح ایاصوفیه:

مسجد سلطان احمد، استانبول
بیرون و درون آن

مساجد متأثر از طرح

ایاصوفیه

(فرم مرکزگرا با چهار نیم‌گنبد کامل می‌شود)

پایین: سرستون‌های بیزانسی در
شبستان مسجد

پایان بخش سایر آثار هنر و معماری بیزانسی

www.tarikhmemari.ir